

Stikkord:

Landbruk
Matvarer
Handel

Bakgrunn:

Den rødgrønne regjeringen innførte i 2013 høyere toll på en del oster samt storfe og lammekjøtt. EU har krevd at endringen reverseres. Solberg-regjeringen varslet at den ville gjøre det, men har ikke flertall i Stortinget.

Nesten halvparten av norsk melkeproduksjon går til ost for hjemmemarkedet. Derfor er økende import av ost en trussel mot næringsutviklingen. (Foto: Tine.)

Tollvern og handlefrihet

Den såkalte ostetollen er ikke i strid med EØS-avtalen. Tollendringen er en rettighet Norge har ifølge handelsorganisasjonen WTOs regler.

Senest i januar gjentok EUs landbrukskommissær Dacian Ciolos at unionen forventer at den såkalte ostetollen reverseres. Den rødgrønne regjeringen endret tollene på faste og halvfaste oster samt lammekjøtt og biffer og fileter av storfe fra kronetoll til prosenttoll. Endringen ga et styrket tollvern. Solberg-regjeringen ønsker å gå tilbake til kronetoll, men har ikke flertall på Stortinget. KrF støttet innføringen av det nye tollregimet, og Venstre gjorde det i desember klart at

partiet ikke vil reversere ordningen.

Handelstall for 2013 viser at selv med styrket tollvern økte importen av ost med 255 tonn, til totalt 11 643 tonn.¹ I 2000 utgjorde importost 6 prosent av osteforbruket i Norge. Nå er andelen 15 prosent. Alt i alt ble det importert landbruksvarer (råvarer og bearbejdet) for 47,3 milliarder kroner i 2013, mot 43,3 året før. En økning på 9,2 prosent.

www.neitileu.no

Ostetollen gjelder vanlig hvitost

Tollendringen gjelder bare faste og halvfaste hvite oster, altså oster som ligner Norvegia og Jarlsberg. Det vil si at ostetollen ikke gjelder typer som brie, camembert, gorgonzola og roquefort. I tillegg er 14 faste/halvfaste oster unntatt fra tollendringen, for eksempel Manchengo, Gamle Ole, Beaufort og parmesanostene Parmigiano-Reggiano og Grana Padano. Det er altså vanlig hvitost som har fått økt toll.

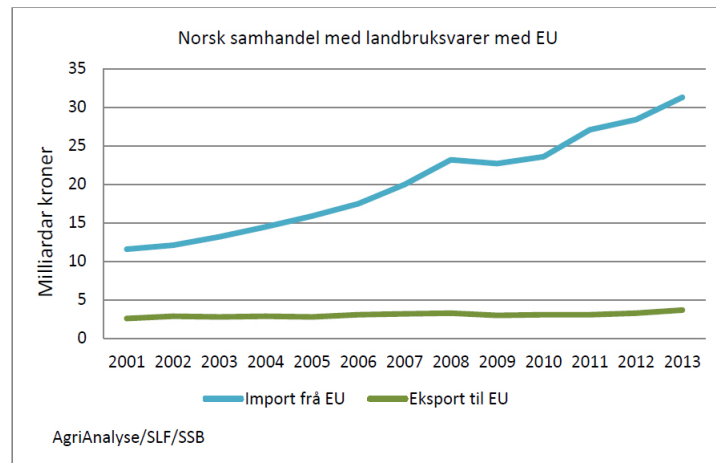
Med utgangspunkt i EØS-avtalen er det inngått avtaler om tollfrie kvoter for landbruksvarer. EUs tollfrie ostekvote til Norge er nå 7200 tonn årlig. Det utgjør nesten to tredjedeler av den totale importen av ost.

Handel med EU ute av balanse

Landbruksvarer er generelt ikke omfattet av den frie vareflyten i EØS, men artikkel 19 og protokoll 3 i EØS-avtalen har regler for slik handel. Artikkel 19 slår fast at EU og Norge skal møtes annethvert år for å gjennomgå vilkårene for handelen. Intensjonen er å få til en gradvis liberalisering av handelen med varer som ost, kjøtt og grønnsaker. Men dette skal skje innenfor partene sin landbrukspolitik og på gjensidig fordelaktig basis.

Protokoll 3 i EØS-avtalen regulerer handel med bearbejdede landbruksprodukter, som brød- og bakevarer, yoghurt, pizza og sauser. I utgangspunktet er disse varene omfattet av den frie vareflyten i EØS, men partene har lov å bruke toll, prisnedskrivning og eksportstøtte for å utjevne prisforskjellen på råvarer som brukes. De siste årene har vi sett en stor økning i importen av varer som brød og yoghurt fra EU.

Utviklingen i handel med landbruksvarer har ikke vært preget av balanse. Mens EUs eksport til Norge har økt med 170 prosent i perioden 2000-2012, har Norges eksport til EU kun økt med 50 prosent. EUs eksport av

Figur: Norsk landbruksvarehandel med EU i verdi. (Hentet fra rapporten *CAP-reformer: Auka eksport og styrka tollvern*, AgriAnalyse 2014.)

landbruksvarer til Norge var i 2012 på 29 mrd kroner, tilsvarende eksporterte Norge landbruksvarer til EU for 3 mrd kroner.

Toll i tråd med WTO-regelverket

EUs reaksjoner mot ostetollen kan gi inntrykk av at toll på matimport er særskilt for Norge. Tvertimot er et slikt tollvern det vanlige. EU selv har tollsatser opp mot 600 prosent (på sukkertypen isoglukose), og i gjennomsnitt er det 18 prosent høyere toll på landbruksvarer enn annen import til EU. For 175 landbruksprodukter er satsene over 75 prosent. Den gjennomsnittlige tollsatsen på landbruksvarer er høyere i Norge enn i EU, men mens 46 prosent av alle typer landbruksvarer er tollfrie ved import til Norge, gjelder det bare 30 prosent av landbruksvarene i EU.

Endringen fra kronetoll til prosenttoll er ikke i strid med EØS-avtalen. Jusprofessor Finn Arnesen ved UiO har på oppdrag fra Norges Bondelag utredet

problemstillingen, og konkluderer med at:

«det er ingen elementer i EØS-avtalen som er til hinder for at man benytter verdibasert toll for de varer som faller utenfor de tollregimene EØS-avtalen etablerer. EØS-avtalen legger heller ikke føringer på valget mellom verdibasert og verdiuavhengig toll i avtaler inngått i henhold til EØS-avtalen art. 19.»²

Tollsatsen for de aktuelle typene ost og kjøtt er ikke omfattet av EØS-avtalen. Tollendringen er da et nasjonalt anliggende, men må være innenfor de rammene Norge har forpliktet seg til i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Ifølge WTO-avtalen fra 1994 kan Norge for de fleste viktige landbruksvarer fritt velge mellom en definert øvre proSENTSats og kronesats. I Norges bindingsliste til WTO-avtalen, som spesifiserer forpliktelsene, står det: «The applicable bound duty rate shall be specific or ad valorem rate, whichever is highest.» Altså at de norske tollsatsene enten skal være tollsats i kroner eller en tollsats i prosent, og at det er den som er høyest som skal benyttes. Det har alle WTO sine medlemsland godkjent, inkludert EU.

Avgjørende for 90 000 arbeidsplasser

Både landbruksnæringens organisasjoner og matvareindustrien er mot en reversering av ostetollen.³ Ifølge Bondelaget er det to forhold som vil utløse konkurser, nedleggelse og kraftige strukturendringer i landbruket om tollene reverseres: prisreduksjon/-stagnasjon og bortfall av markeder. Det vil ikke være rom for å øke prisene på melk og kjøtt for å kompensere for generell kostnadsvekst i Norge. Og det vil medføre tap av store markedsandeler til import. 45 prosent av

norsk melkeproduksjon går til osteproduksjon for hjemmemarkedet. Store deler av norsk melkeproduksjon vil dermed miste avsetningsmulighetene hvis man går tilbake til kronetoll. Reversering av tollene får også betydelige konsekvenser for næringsmiddelindustrien, med på sikt redusert tilgang på norske råvarer og tapte markedsandeler til import.

Nei til EUs landsmøte i november 2013 fastslo i en uttalelse at «importvernet er heilt avgjerande for 90 000 arbeidsplasser over heile landet knytt til norsk landbruk.»⁴ I uttalelsen heter det videre:

«Utan importvernet tapar norske bønder og industriarbeidarar kampen mot EUs industrilandbruk, og forbrukarane kan på sikt bli fråtekne moglegheiten til å velje norske produkt. Eit stort fleirtal av dei norske forbrukarane ynskjer eit landbruk om lag på dagens nivå. Det er umogleg utan eit sterkt tollvern. Regjeringa må ikkje gje EU ytterlegare konkurransefortrinn – og ved det redusere utvalet av norske produkt og goda som følgjer med – ved å forhandle bort tollvernet.»

Noter

1 ABC Nyheter 20.01.14.

2 Referert i Norges Bondelag, brev til Venstres stortingsgruppe 03.12.2013.

3 Se for eksempel plattform for Matalliansen, som samler den norske mat- og drikkeindustrien, oktober 2013.

4 Uttalelse «Ikkje tull med ostetollen!», 09.11.13, http://neitileu.no/om_nei_til_eu/landsmoetet/landsmoete_2013/endelige_vedtak/ikkje_tull_med_ostetollen